

ДОКЛАД

**Мониторинг на прилагането на Координационния
механизъм при насилие – 2021 г.**

Въведение

С промяната на Закона за закрила на детето, в сила от 01.07.2020 г., са приети нови разпоредби, регламентиращи Координационния механизъм при насилие и осъществяване на защитата на деца-жертва на насилие или експлоатация. Така стартиралият през 2010 г. „Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция“ към настоящия момент се прилага в практиката като Координационен механизъм при насилие, съгласно чл.36г от ЗЗДет. С промените от 2020 г. законодателят регламентира, че за защита на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация дирекция „Социално подпомагане“ създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно до приключване на случая. Водещ на този екип е социалният работник, определен от директора на дирекция "Социално подпомагане". До изтичането на 24 часа от получаване на сигнал за дете в риск или жертва на насилие или експлоатация социален работник, определен от директора на дирекция "Социално подпомагане", прави оценка на сигнала. При потвърждаване на информацията социалният работник уведомява устно по телефон, включително мобилен, и писмено по пощата, по електронна поща или факс членовете на мултидисциплинарния екип, като се определят дата и час за събиране на екипа. В екипа задължително участват представител на районното управление на Министерството на вътрешните работи (районен инспектор, инспектор от детска педагогическа стая или оперативен работник), на районната прокуратура и представител на общината. По преценка на водещия на екипа се канят за участие представител на регионалната здравна инспекция, личният лекар на детето или представител на болницата, откъдето е постъпил сигнал по случая, представител на регионалното управление по образованието и на училището, детската градина или друга образователна институция и представител на доставчика на финансираната от държавния бюджет социална услуга, която детето ползва. Екипът разработва план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието. Планът за действие следва да съдържа здравни, социални и образователни услуги за превенция на насилието или за възстановяване на детето. Координацията на дейността на мултидисциплинарния екип се подкрепя от кметът на съответната община. Законодателят предвижда възможността за предприемане на мерки по отношение на извършителя на насилието по Закона за защита от домашното насилие. При данни за извършено престъпление дирекция "Социално подпомагане" изпраща сигнал до районната прокуратура за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Наказателния кодекс. Измененията в Закона за закрила на детето от 01.07.2020 г. с разпоредбата на чл. 36г „Координационен механизъм при насилие“ целят регламентирането и подобряването на междусекторния подход и сътрудничество при случаи на насилие над деца, който действа от 2010 г. под формата на Споразумение за сътрудничество.

В изпълнение на разпоредбите на чл. 6а, ал. 3 и чл. 36г от Закона за закрила на детето, както и на чл. 5, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, председателят на Държавната агенция за закрила на детето мониторира прилагането на координационните механизми чрез събиране и обработване на информация от отговорните за изпълнението им институции. Държавната агенция за закрила на детето в партньорство с Агенцията за социално подпомагане ежегодно извършва мониторинг на прилагането на Координационния механизъм.

За да се проследява изпълнението и да се оцени ефективността на работата, мониторингът се извършва по утвърдена методология и сравними индикатори. Това позволява да се очертаят проблемните въпроси, свързани с оптимизиране на работата на създадените по места екипи при предприемането на съгласувани действия във всеки конкретен случай на

насилие и злоупотреба с дете. От началото на 2018 г. ДАЗД въведе електронно отчитане на информацията чрез информационни карти, които се попълват онлайн чрез регистрация на сайта на Агенцията. Дирекциите „Социално подпомагане” подават данни за функционирането на мултидисциплинарните екипи по КМ, като данните се обобщават на областно ниво от Регионалните дирекции за социално подпомагане. В ДАЗД, като институция с координираща функция, се обобщават и анализират резултатите на национално ниво. Тази организация за събиране и обобщаване на информация, приета от предходните години, е надградена и в края на 2019 г. ДАЗД разработи електронна платформа <https://sacp.kontrax.bg/> за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи по Координационния механизъм.

По своята същност платформата съдържа информационна карта, с конкретни индикатори, предоставяща възможност за електронно попълване на данните от дейността на мултидисциплинарните екипи по КМ и притежава следните функционалности:

- Защитен достъп с пароли от предварително регистрирани потребители;
- Отдалечен достъп до портала и въвеждане на данни;
- Администриране на портала от определен за целта служител и администратор;
- Въвеждане на данни от всички Регионални дирекции социално подпомагане;
- Запазване на старите данни в архив;
- Генериране на справки и филтриране на данни.

Този подход е приет, като се отчитат функциите на всяка от ангажираните структури, за да се изследва изпълнението на утвърдения механизъм за взаимодействие и да се изведат препоръки за подобряване на работата и сътрудничеството на институциите и организациите на местно ниво при случаи на деца жертви на насилие или в риск от насилие. Въвеждането на електронното отчитане има за цел както да минимизира и предотврати евентуални неточности, грешки и закъснения в подаването на информацията, така и да улесни институциите в тяхната работа. Не на последно място е и стремежът на Държавната агенция за закрила на детето да работи в съзвучие с настъпващите промени и дигитализация на съвременното общество.

Настоящият доклад включва описателен анализ на данните, очертава идентифицираните проблемните области, съдържа препоръки за оптимизация и подобряване на взаимодействието при работата по случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, за взаимодействие при кризисна интервенция и, където е необходимо, съпоставя данните за 2021 г. с тези за предходните години, с оглед очертаване на тенденции и формиране на адекватни предложения за подобряване работата на екипите на местно ниво.

Съкращения

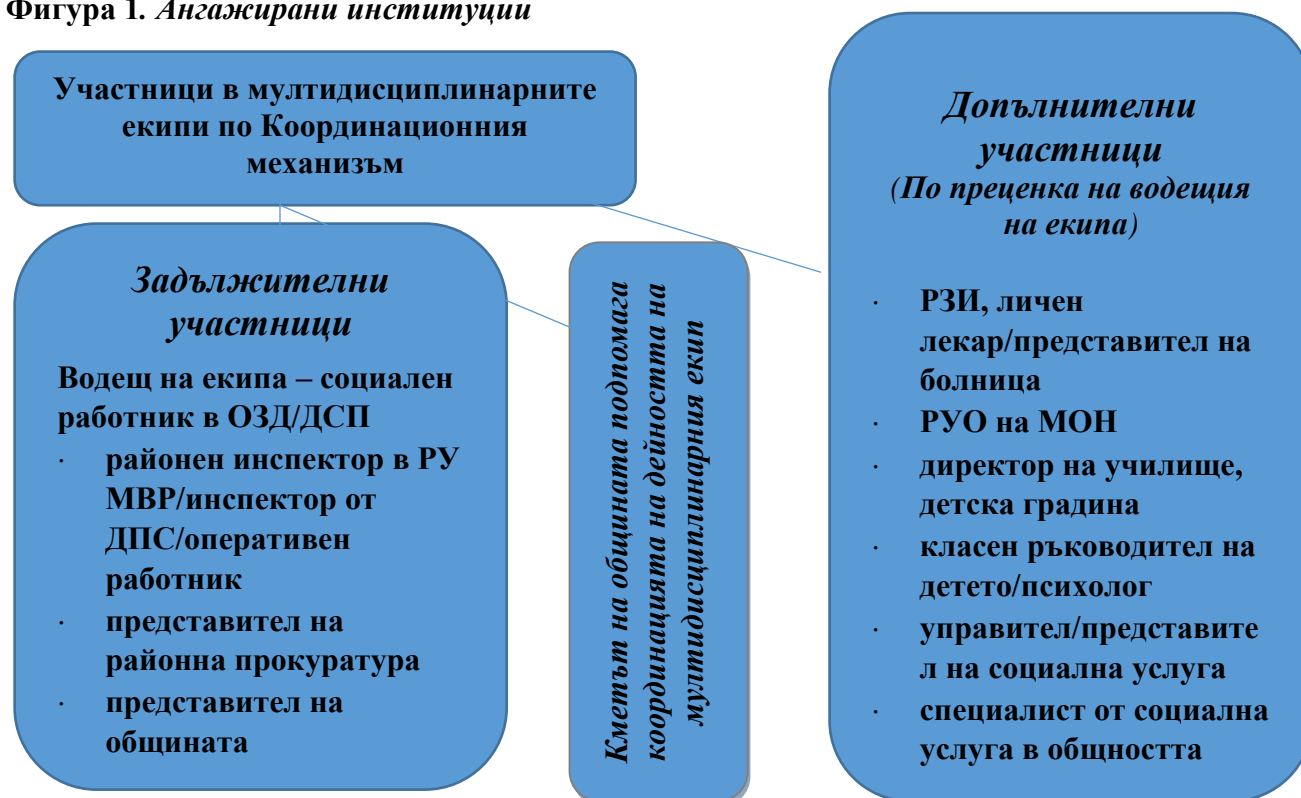
АСП	Агенция за социално подпомагане
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДДЛРГ	Дом за деца, лишени от родителска грижа
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане“
ЗЗДет	Закон за закрила на детето
КМ	Координационен механизъм
МВнР	Министерство на външните работи
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЕ	Мултидисциплинарен екип
МЗ	Министерство на здравеопазването
МКБППМН	Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
МОН	Министерство на образованието и науката
МП	Министерство на правосъдието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НПО	Неправителствена организация
НТЛД	Национална телефонна линия за деца 116 111
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
РУО	Регионално управление по образованието

I. ДАННИ И РЕЗУЛТАТИ

На територията на страната са създадени и функционират мултидисциплинарни екипи (МЕ) на местно ниво по прилагане на КМ, и е налице добро взаимодействие между участниците в екипите. На база на информацията, подадена от екипите се посочва, че при проучването на сигнала и последващата работа по случая, те партнират добре помежду си. Според получените резултати от всички анкетираните е видно, че на местно ниво функционират 250 екипа за работа по КМ, което е със 15 бр. по-малко спрямо 2020 г. Екипите работят по приети и действащи правила и процедури за взаимодействие. Задължителните и допълнителните участници в екипите са определени в чл. 36г на ЗЗДет. (Фиг. 1) Информацията показва, че в почти всички области на страната броят на функциониращите екипи по КМ отговаря на съответния брой общини в съответната област. Изключение правят областите Видин, Перник, София-област и Стара Загора, където броят на екипите е по-малък от броя на общините в областта. В София-град, броят на екипите е 9, което съответства на броя на дирекциите „Социално подпомагане“. Броят на административните райони в столицата са 24. На територията на София-област функционират само 5 екипа, въпреки че на територията на областта функционират 10 дирекциите „Социално подпомагане“, които работят на територията на 22 общини.

Проследяването на данните на регионален принцип дава информация, че най-много срещи на МЕ са проведени в областите Пловдив (213), Благоевград (171), Велико Търново (167), Бургас (158), Пазарджик (121) и Русе (83). Според посочените данни се запазва състава на по-активните области с повече проведени срещи на екипите в сравнение с предходната година. Потвърждава се тенденцията екипите в София-град и област София да имат проведени относително малко екипни срещи, предвид числеността на населението в столицата и областта, като е налице намаляване на екипните срещи спрямо предходната година, както и намаляване на функциониращите екипи. През 2021 г. екипите по КМ са провели общо 1687 екипни срещи в цялата страна. През 2021 г. проведените екипни срещи в страната са с 427 повече от същите през 2020 г. , когато са били проведени 1260 срещи.

Фигура 1. Ангажирани институции

Екипите провеждат срещи при процедурни въпроси, при първоначално постъпване на сигнала и при проследяване на конкретна работа по случаи. От предоставената информация става ясно, че подобреното взаимодействие между експертите, членове на екипите, след влизането в сила на чл. 36г от ЗЗДет., продължава и през 2021 г.. В предходните мониторингови доклади съществуваша несъответствия в посочените данни от различните източници (АСП, МВР и Областни администрации). Несъответствията в подадената информация затрудняваше нейното обработване и вероятно се дължеше на обстоятелството, че различните институции по различен начин оформят и водят регистрите си, за конкретни случаи на деца.

И през 2021 г. екипите на местно ниво са провеждали срещи при първоначалното постъпване на сигнали и за проследяване на работа по случаи. Валидно е и организирането на срещи, насочени към изясняване на различни процедурни въпроси. При отчитане на данните се забелязва, че се запазва тенденцията от предходните години, най-голям брой срещи да се осъществяват при първоначално постъпване на сигнала. От общо 1403 (1003 през 2020 г.) срещи при първоначално постъпване на сигнали, 245 срещи са проведени за проследяване и работа по случаи. Броят на срещите през годината, свързани с процедурни въпроси са 112. Често пъти, при провеждане на срещите се обсъждат едновременно процедурни въпроси, нови сигнали и е планирана работа по активни случаи.

Според обобщената информация от всичките 28 Регионалните дирекции за социално подпомагане в страната, през 2021 г. МЕ са разгледали общо 1563 подадени сигнала, което е с 343 повече от предходната 2020 г. Налице е относително възстановяване на броя на сигналите от 2019 г. През 2020 г. беше регистрирано значително намаляване на сигналите като причина за това е възможно да бъде разризалата се пандемия с Covid-19, довела до по-малък брой сигнализиране. Сигналите и случаите са разпределени по източник на сигнала, вид и източник на насилието, както и по пол и възраст.

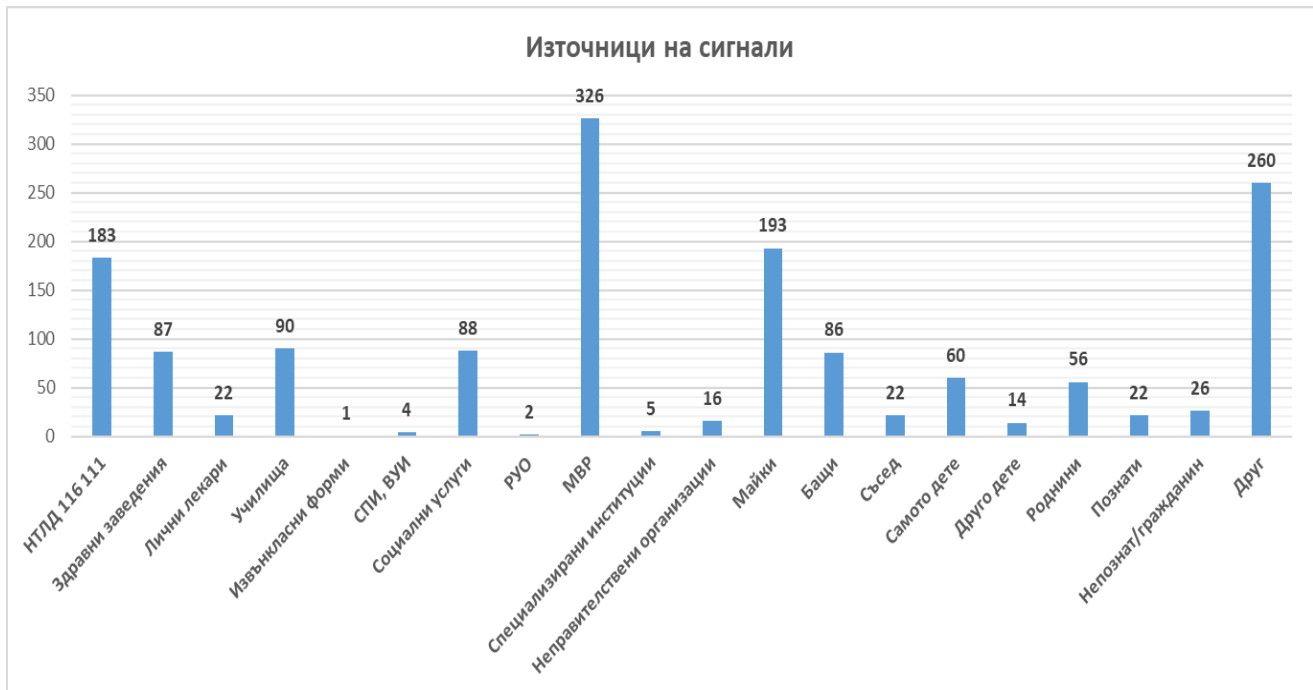
- ***Сигнали за насилие според източника на сигнала (фиг. 2)***

Водещо място и през този отчетен период заемат сигналите, подадени от МВР (326 бр. – с 99 повече от 2020 г.), както и тези, подадени от родители (279 бр.), като от тях преобладаващо сигнализируют майките (193 бр.), докато бащите сигнализируют повече от два пъти по-малко (86 бр.). Сигналите от роднини са 56 бр., от познат и от съсед са по 22 бр., а от непознат са 26 бр. Въпреки, че през 2020 г. общият брой на сигналите намалва значително се отчете тенденция за увеличаване на подадените сигнали чрез Националната телефонна линия за деца 116 111. През 2020 г. са отчетени повече сигнали, по които се е свиквал КМ – 139, 128 са през 2019 и 90 през 2018 г. През 2021 г. подадените сигнали от НТЛД 116 111 са 183, с 44 повече от предходната 2020 г. Въпреки нарастването на общия брой подадени сигнали през 2021 г., прави впечатление, че намаляват подадените сигнали от РУО – с 9 по-малко, от самото дете – с 8 по-малко, от НПО – с 6 по-малко и от специализирани институции за деца с 3 по-малко. По-малкият брой сигнали от специализирани институции за деца е обясним, предвид факта, че всички домове за деца, лишени от родителска грижа са закрити.

Устойчива остава тенденцията през последните години за относително голям брой на сигналите, подадени от родители и се запазва тази за не особено голяма активност от външни за семейството хора. Прави впечатление, че остава нисък относителният дял на сигналите, подадени от личните лекари на децата, като броят на сигналите от 16 през 2020 г. леко се увеличават на 22 бр. Сигналите, получени от здравни заведения през 2020 (67 бр.) са се

увеличили с 20 и са 87 през 2021 г. При образователните институции ситуацията е аналогична, като сигналите през 2021 г. (90 бр.) са само с 18 повече от същите през 2020 г. (72 бр.) Този факт остава притеснителен, тъй като лекарите и учителите са специалистите, намиращи се най-близо до децата и техните родители и близки и би трябвало да могат лесно да различават и реагират при установяване на случай на насилие.

Фигура 2. Източници на сигналите за деца в риск, по които са работили мултидисциплинарните екипи

Сравнително нисък е броят на подадените сигнали от самото дете, както и от друго дете. Трябва да се има предвид, че голяма част от сигналите, подадени от самите деца или от други деца, всъщност се подават на НТЛД 116 111 и влизат в общият брой именно като подадени от този източник, което затруднява точната преценка за причините за малкия брой сигнали от деца. Това е и причината, която обяснява поредното увеличение на постъпилите сигнали от НТЛД и през 2021 г.

Въпреки изчерпателният списък с възможно избираеми източници, подали сигнал, и през 2021 г. има подадени данни за сигнали постъпили от други източници (260 бр.). Броят на сигналите с неуточнен източник е сравнително устойчив през последните три години (2020 г. – 227 бр. и 2019 г. – 253 бр.). Информацията от попълнените отчети сочи, че 16% от подадените сигнали са с неуточнен подател. Допустимо е при попълването на данните, да не са съотнесени правилно всички подаващи сигнал или подателите да са пожелали анонимност, което би довело до такъв брой неуточнени източници. От друга страна се запазва тенденцията за повишена чувствителност към случаите на насилие и за опазване на правата на децата съгласно ЗЗДет., чрез поемане на задължението като гражданин и/или професионалист за сигнализиране.

- **Сигнали по видове насилие (фиг.3)**

През периода 2016-2019 г. се отчита сериозен ръст на броя на сигналите, разгледани от МЕ според вида насилие (за сравнение през 2016 г. са разгледани общо 1 044 сигнала, през 2017 г. – 1 399, през 2018 г. – 1 402, а за 2019 г. те са 1 530). През 2020 г. постъпилите сигнали значително намаляват (1240) и са с 290 по-малко от предходната 2019 г. Данните от последната 2021 г. показват, че постъпилите сигнали са нараснали с 301 и са 1541.

Общият брой на случаите по вид насилие включват данни за повече от един вид насилие спрямо едно и също дете. Почти половината от постъпилите сигнали през 2021 г., се отнасят до физическо насилие (726 – 47%), като в сравнение с 2020 г. (37%) се увеличават с 10 %. Тенденцията, физическото насилие да бъде водещо се запазва през последните години.

В сравнение с 2020 г. се забелязва намаляване на относителния дял на сигналите за сексуално насилие (318 – 21%). През 2020 г. са отчетени 335 сигнала за сексуално насилие, което представлява 27% от общия брой на постъпилите сигнали. Относителният дял на сигналите, които са за психическо насилие са с два процента по-малко (21%) в сравнение с 23% за 2020 г. През 2021 г. в 12% от случаите, или 186 бр., сигналите се отнасят до пренебрегване, като през 2020 г. тези проценти са били 12,5%. Прави впечатление, че през последните три години водещо остава физическото насилие като сексуалното и психическото заемат, съответно второ и трето място. Варира делът на сигналите, свързани с пренебрегване на деца - при 12% за 2017 г., за 2018 г. данните сочат 18%, за 2019 г. процентът е 14%, за 2020 – 12,5% и през 2021 е 12%. Подадените сигнали, свързани с кибернасилие запазват най-ниския относителен дял от всички подадени сигнали през последните години. През 2021 г. са постъпили 4 (0,25%) сигнала за кибертормоз, през 2020 г. са 5 (0,4%), през 2019 същите сигнали са 19, което в процентно съотношение е малко над 1%.

Фигура 3. Сигнали според вида насилие

С оглед постигане на максимално ясна картина на работата на екипите по КМ и случаите на насилие над деца, в анализа се включват и по-разширени данни за разпределението на случаите на насилие, регистрирани от екипите, според мястото на

извършване, извършителя и според пола и възрастта на децата жертви. Тези индикатори са важни за определяне на конкретни препоръки за справяне с проблемите.

- **Разпределение на жертвите на насилие по пол и възраст (фиг.4)**

Разпределението на децата, жертви на насилие по пол и възраст (Фиг. 4) сочи, че и през 2021 г. най-често жертви на насилие стават децата между 12 и 16-годишна възраст, като по-често това са момичета (момичетата са повече от два пъти повече от момчетата), следвани от децата между 8 и 11 години, като и в тази възрастова група по-чести жертви са момичетата. На фона на намаления общ брой на случаи през 2020 г., през последната 2021 г., наред с увеличаване общ брой случаи се наблюдава увеличаване и на броя на децата, жертви на насилие между 12 и 16-годишна възраст. За 2017 г. броят им е 533, за 2018 г. е 588, за 2019 г. е 584, за 2020 г. е 505, а за 2021 броят е 538. През 2017 г. момичетата са 356, 413 са за 2018 г., 421 за 2019 г., за 2020 са 349, а за 2021 г. са 389 (с 40 повече). При момчетата - 177 за 2017 г., 175 за 2018 г., 163 за 2019 г., 156 за 2020 г. и 149 за 2021 г. (случаите на момчетата са със 7 по-малко). Процентното съотношение на жертвите на насилие в тази възрастова група през разглежданата година е 72% при момичетата срещу 28% при момчетата. Във възрастовата група от 8 до 11 години през 2017 г. общият брой на децата жертви на насилие е 230, за 2018 г. е 197 деца, за 2019 г. е 245, за 2020 г. е 182, а за 2021 г. е 262 (с 82 повече), като от тях съответно момчетата са 126 за 2017 г., 94 за 2018 г., 128 за 2019 г., 95 за 2020 г. и 112 за 2021 г., а момичетата са 104 за 2017 г., 103 за 2018 г., 117 за 2019 г., 87 за 2020 г. и 150 за 2021 г. (увеличението е почти двойно - с 63 повече). Момичетата представляват 57%, а момчетата 43% във възрастовата група 8-11 години. През 2019 г. съотношението е 52% за момчета и 48% момичета. Следващата група деца са тези между 4 и 7-годишна възраст: през 2021 г. са общо 179 деца, от които съответно 97 момчета и 82 момичета. За сравнение през 2020 г. са общо 100 деца, от които 56 момчета и 44 момичета, през 2019 г. броят на децата между 4 и 7-годишна възраст са били 160. Остава нисък дялът на непълнолетните жертви на насилие между 17 и 18-годишна възраст – общият им брой е 115, като от тях 76 са момичета и 39 са момчета. През отчетната 2021 г. почти двойно нараства, в сравнение с 2020 г., броят на засегнати момчета и момичета във възрастовата група до 3-годишна възраст: 60 момичета и 50 момчета.

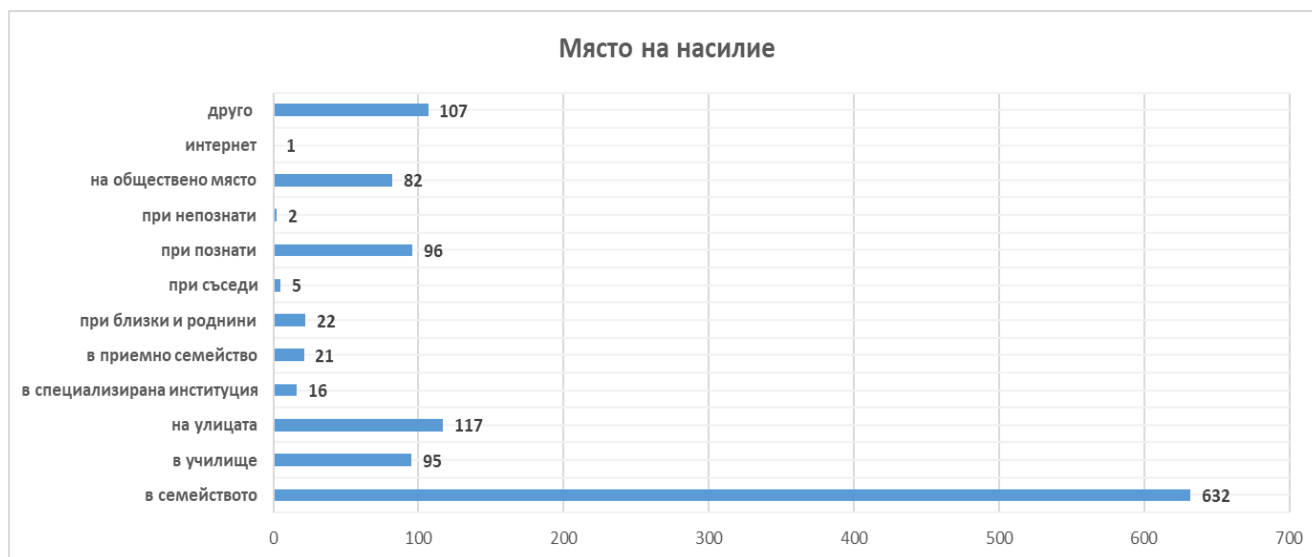
Фигура 4. Брой на децата жертви на насилие по пол и възрастови групи

- **Случаите на насилие според мястото на извършване (фиг.5)**

Разпределението на случаите според мястото на извършване на насилие (Фиг. 5) сочи, че насилие спрямо децата продължава и през 2021 г. най-често да се извършва вътре в семейството, като то заема дял от 53% (632 за 2021 г. и 494 за 2020 г.) За сравнение, през 2019 г. са 670 случая, 603 за 2018 г. и 573 през 2017 г. случая на насилие в семейството. Отчита се увеличаване, както на общия брой на случаите, така и на относителния им дял (през 2020 г. са 52%) като почти достигат броя на случаите от 2019 г., преди епидемията с Covid-19. През 2021 г. относителният дял на случаите на насилие в училището се увеличава - 8% (95 случая), през 2020 г. е 5,6% (54 случая), през 2019 е 8,2% (98 случая) и 8% за 2018 г. Насилието, извършено на улицата от 5% за 2018 г. и 7% за 2019 г. нараства на 11% (103 случая) през 2020 г. През последната 2021 г. случаите на насилие, извършено на улицата представляват 10% от общия брой. Относително малко са случаите на насилие в приемно семейство – 2% - 21 случая (през 2019 са 11 случая) и случаите на насилие в специализираните институции за деца – по 1% за 2021 г. и 2020 г., за 2019 г. - 1,7%, а за 2018 г. този процент е бил 4%. Намалването на относителния дял в специализираните институции се обяснява с факта, че в края на 2020 г. всички Домове за деца, лишени от родителска грижа (ДДЛРГ) в страната са закрити. В страната остават да функционират 4 Дома за медико-социални грижи за деца (ДМСГД). Под 1% (единични случаи) от всички останали, заемат случаите на насилие при съседни (0,4%), непознати (0,1) и в интернет (0,1%). В сравнение с предходната 2020 г. относителният дял е без особена промяна. Случаите на насилие на обществено място от 4% за 2020 г. се увеличават двойно и достигат 7% за 2021 г. Насилието при близки и роднини заема относителен дял от 2% през последните три години. Впечатление прави рязката промяна на случаите на насилие при познати, от 7,5% през 2019 г., делът нараства почти двойно до 12% през 2020 г. През 2021 г. случаите представляват 8% от всички, като се доближават до техният дял през 2019 г. Независимо от въведени допълнени показатели при отчитането, отново прави впечатление посочените проценти през 2021 г. за „Друго“ – 9% (107 случая), за 2020 г. са 75 случая. Почти половината от отчетелите се не са посочили конкретика за показателя „Друго“. Останалите посочват като място на извършване ЦНСТ, резидентна услуга, социална услуга, както и съжителства с пълнолетни лица. Най-големия брой случаи, описани по този показател са 14 за област Пазарджик, 9 за област Велико Търново и 7 за област Хасково.

Фигура 5. Разпределение на случаите на насилие според мястото на извършване

- **Разпределение на случаите на насилие по извършител (фиг.6)**

Анализът на разпределението на случаите на извършено насилие според извършителя показва, че и през 2021 г. най-високият дял на случаите на насилие е извършено от родителите в семейството (44% - 504 случая). Съгласно данните за 2021 г. най-голям дял на регистрирано насилие отново има от страна на бащата – 24% (278 случая), процент се запазва същия както и през 2020 г. Случаите на извършено насилие от майката през 2021 г. заема дял от 20% като нараства с 4%, в сравнение с 2020 г. През 2021 г. случаите на насилие от майката и бащата е с 125 случая от предходната 2020 г. Запазва се високият процент на случаите, в които извършителят е познат/съсед, през 2021 г. е 18%, през 2020 г. – 19%, почти 18% за 2019 г. и 16% за 2018 г., налична е отчетлива тенденция за покачване на случаите, като последната година процентът се запазва. Общият брой на случаите през 2021 г. е с 25 случая повече предходната 2020 г. Случаите на насилие, извършено от друго дете през 2021 г. запазват своя относителен дял от 14%, както и през 2020 г., макар че общият брой е с 31 повече. По отношение на показателя „Извършител на насилието“ са въведени допълнителни разбивки, които да дадат възможност за по-точни справки и подробна статистическа информация. Разпределението според извършителя на насилие от роднина показва 6%, от учител 2%, от непознат 4%, от неизвестен 1%. Относителния дял се запазва през последните две години, въпреки че общият брой през последната 2021 г. е по-висок. И тук, както и по отношение на показателя „Място на извършване“, въпреки по-добрите възможности за разпределение, следва да се отбележи сравнително високия процент посочен за „Друго“ – 11% за 2021 г., 16% за 2020 г. и 13,5% за 2019 г. В предоставената от задължително участващите структури информация по отношение на този критерий преобладаващо са посочени като извършители: приятел/съжител, попечител, съжител на майката, приеман родител, приятел/близък, длъжностно лице, суицидни опити и автоагресия. Това дава допълнителна заявка от необходимост от още по-подробни разбивки, които от своя страна да дадат възможност за анализ.

Фигура 6. Разпределение на случаите на насилие според извършителя

Остава обезпокоителната тенденция от последните години, че най-близкият кръг на детето най-често продължава да е отговорен за извършеното насилие. Според предоставената

информация от Регионалните дирекции за социално подпомагане в страната се запазва тенденцията най-честото място на извършване на насилието да е в семейството и най-честите извършители да са родителите на детето. И през настоящата година остава необходимостта от предприемане на действия по отношение на разпознаване на насилието и задължението за сигнализиране при случаи на насилие на съответните органи.

През 2021 г., въпреки недостатъчно активното привличане в срещите на мултидисциплинарните екипи на допълнително представените в тях експерти от институции, определени в чл. 36г., ал. 3 от Закона за закрила на детето е налице увеличение спрямо предходната 2020 г. Според обобщената информация от РДСП, през 2021 г. на срещите на МЕ са участвали 1259 допълнителни участници в екипите, през 2020 г. участниците са били 975, за 2019 г. на срещите са участвали 1175 представители, а за 2018 г. този брой е бил 1091. Броят на допълнителните участници през 2021 г. се е увеличил с 284, в сравнение с 2020 г. И през тази отчетна година най-голям е дялът на „Други“ – 69% (869 бр.) като процентът е почти същия през последните две години – през 2020 г. е 72%, 2019 г. - 70%. Вписаните в графа „Други“ допълнителни представители са психолог, МКБППМН, специалист от социална услуга, представител на НПО, районен съдия, РЗИ, РУО, педагог, детска градина и др. Участието на служители в МЕ от образователните институции заема 22% за 2021 г. Налице е сравнителна устойчивост през годините, като за 2020 г. е 19,3%, а за 2019 г. е 21%. По отношение на участието на личните лекари също се наблюдава устойчивост на данните – 9% за 2021 г., 8,4% за 2020 г. и 8% за 2019 г. През 2021 г. продължава констатираната тенденция от предходните доклади по отношение на недостатъчно участие на представителите на образователните и здравните институции. Макар и устойчив, процентът на участие на образователните институции не е задоволителен, особено предвид обстоятелството, че децата прекарват голяма част от ежедневието си в училище. Въпреки разразилата се пандемия с COVID-19 през 2020 г. и „преместването“ на учебния процес в електронна среда, данните през 2021 г. отчитат увеличаване с 2,7% на участието на представителите на образователните институции в срещите на МЕ. На практика, именно представителите на образователните институции имат възможността да наблюдават поведението на децата и да разчитат „скритите сигнали“ за наличието на насилие. Другите специалисти, отговорни за ранното констатиране на наличието на следи, подсказващи за преживяно насилие са представителите на здравните работници и по-специално личните лекари на децата, тъй като те могат лесно да различат формите на физическото и друго насилие над деца. През 2021 г. се отчита леко увеличение - с 1% на участието на личните лекари в МЕ. Съгласно представените данни, през 2021 г. екипите при кризисна интервенция са свиквани в извънработно време 13 пъти, за справка с предходната 2020 г. екипите не са свиквани нито веднъж. Броят на срещите в празнични и почивните дни е изключително нисък (3 пъти в празнични дни и само веднъж през почивни дни). Възможните причини за този нисък брой срещи на екипа в извънработно време и в почивни и празнични дни вероятно се дължи на липса на необходимост. Общият брой свиквания на екипа при кризисна интервенция за 2021 г. е 757, което е почти два пъти повече от предходната година, когато са били 399.

При общ брой от 27 случая, изискващи кризисна интервенция, са били проведени 28 кризисни интервенции в 9 от областите на страната. Най-голям е броят на кризисните интервенции в област Варна – 7, следван от област Перник – 5, областите Ловеч и Шумен – 4, Враца – 3, Добрич – 2 и областите Кърджали, Монтана и Силистра по 1. В 19 области не се е налагало провеждането на кризисни интервенции. Екипът за кризисна интервенция, поддържан от ДАЗД е оказал съдействие в 8 от случаите. Както и в предходни години, така и през 2021 г. професионалистите, които са взели участие при кризисните интервенции извън задължително представените, са: психолози, юристи, лични лекари и социални работници.

Подадената информация през 2021 г. отчита увеличаване на броя на случаите (946 - с 256 повече от предходната 2020 г.) на насилие над деца, за които е сезирана Районната

прокуратура, по 188 случаи (с 18 по-малко) са образувани досъдебни производства, а броят на заведените дела (43 бр.) е със 10 по-малко от заведените дела през 2020 г. През 2020 г. случаите, по които е сезирана Районната прокуратура са 690, от които по 206 са образувани досъдебни производства, а по 53 случая е заведено дело. През 2019 г. случаите, по които е сезирана Районната прокуратура са 780, от които по 240 са образувани досъдебни производства, а по 36 случая е заведено дело. Въпреки увеличаването на заведените дела през 2021 г. продължава доста сериозната разлика между броя на случаите, по които е сезирана Прокуратурата и броя на заведените дела (при 5% от всички случаи, през 2020 г. е 8%). Това е притеснително, тъй като от подадените данни не става ясно дали случаите, по които не са предприети по-нататъшни стъпки от страна на прокуратурата се дължат на неоснователност на сезирането или причините се дължат на други обстоятелства.

II. ТРУДНОСТИ И ДОБРИ ПАРКТИКИ В ПРИЛАГАНЕТО НА КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ

При обобщаване и анализиране на получената информация за 2021 г., подадена от Регионалните дирекции за социално подпомагане в страната са отчетени добри практики в прилагането на Координационния механизъм. По данни от РДСП, те се отнасят до много добра комуникация и координация между членовете на МЕ. Изградени са добри партньорски взаимоотношения и е налице ефективно сътрудничество в екипната дейност по прилагане на КМ. Всички РДСП посочват, че при всеки конкретен случай са свиквани екипите по КМ. Заседанията се провеждат при получени сигнали и при възникване на процедурни въпроси и промяна в нормативната уредба. Създадена е добра организация и координация между представителите на екипа от различните институции. При всички сигнали за деца, спрямо които е упражнено насилие, се извършва съвместна проверка на сигнала със служителите на СДВР/ ОДМВР. Получава се и подкрепа и от гражданския сектор, за осигуряване на психолог за осъществяване на кризисна интервенция при спешни случаи.

Като добра практика се отчита и активното участие на Районните прокурори (ОЗД към ДСП Пазарджик). Повечето екипи информират за добра комуникация и синхронизация на действията при съвместната работа. РУ Котел и РУ Нова Загора съдействат с транспорт при необходимост. Общините също съдействат при предоставяне на информация за техни жители.

Споделените добри практики показват ефективно екипно взаимодействие и координация, готовност за подкрепа и съдействие, активно сътрудничество, съвместни работни срещи, добър обмен на информация. Макар и примерите за взаимодействие да не са споделени от всички области, от данните е видно, че добро сътрудничество основно се осъществява между ДСП, кмет, РУ на МВР и отчасти с МЗ, МОН и Районна прокуратура.

По отношение на трудностите се отчита, че членовете на МЕ продължават да срещат затруднения от технически характер: не разполагат с автомобили, няма подходящи помещения за срещи на екипа, висока служебната натовареност. Все още съществува проблемът с недостатъчно добре застъпена съвместната дейност с допълнителните специалисти, което намалява качеството и ефективността на функционирането на екипите. За поредна година, от анализа на подадените данни става ясно, че най-големи затруднения екипите срещат при взаимодействието си с представителите на здравната система. Често пъти липсва съдействие от личните лекари и различни здравни специалисти. Членовете на екипите заявяват, че е необходимо училищните институции да бъдат запознати със същността на Координационния механизъм – роли, функции и отговорности на участниците по изпълнение на заложените дейности. Не винаги при свикване на Координационен механизъм при насилие над дете участие взимат представители от образователните институции, докато винаги има такива от страна на МВР и прокуратурата. В случаите, когато присъства представител на училището –

например психолог, трудно се споделя информация за детето и семейство, която да послужи за предприемане на бързи и адекватни решения.

Необходимо е да се обърне внимание, че на местно ниво трябва да се подобри комуникацията, взаимодействието и сътрудничеството в екипите, да се разработят вътрешноекипни правила за: подаване, предоставяне на информация, обратна връзка за работата по случая, определяне на най-доброто налично място за провеждане на разговори с пострадалото дете и неговите родители и начините за транспортиране при необходимост, спрямо наличния автомобилен парк.

III. ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

За поредна година, от подадените данни и извършения анализ става ясно, че основна пречка в работата по КМ остава недобрата комуникация между задължително представените структури и затруднението при свикването на екипа, както и недостатъчното включване на допълнителните участници спрямо конкретиката на всеки отделен случай.

Въз основа на направения анализ и от предложенията предоставени от институциите, биха могли да бъдат направени следните препоръки за подобряване ефективността на Координационния механизъм:

- Да се осигурят необходимите финансови, технически и допълнително човешки ресурси за ефективната работа на мултидисциплинарните екипи на местно ниво по прилагане на Координационния механизъм, като се надгради нормативната уредба в посока финансиране и статут на външни експерти за участие в екипите;
- Необходимо е включването на специалисти в работата по Координационния механизъм – юристи, психолози и психиатри;
- Създаване на единна информационна система, в която да е видно какви цели и дейности са заложили за изпълнение всички ангажирани институции;
- При установен случай на насилие над дете, съгласно установените срокове в нормативните документи да се прилагат и от останалите органи по закрила работещи по случаи на деца;
- Ангажираността на членовете на Мултидисциплинарния екип е необходимо да бъде за целия период на работа по случаите на децата в риск, до тяхното приключване;
- Необходимо е по-голяма ангажираност и съдействие от страна на здравни специалисти, напр. за преглед на деца, спрямо които следва да се предприеме спешна мярка на закрила извън семейната среда;
- Запознаване на специалистите в образователната система и общопрактикуващите лекари с техните отговорности. Информирание за тяхното задължение за съдействие като граждани и професионалисти, когато са свидетели на насилие върху дете. Отговорността им да уведомят дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.
- Необходимо е информиране на институциите относно правомощията и задълженията на социалните работници в отделите „Закрила на детето“ при дирекциите „Социално подпомагане“ към Агенцията за социално подпомагане;
- Разясняване и уточняване на правомощията и функциите на всеки един от представителите в екипите за работа по Координационния механизъм;
- Да се провеждат редовни съвместни обучения, семинари и работни срещи на представителите на различните институции за работа по Координационния механизъм;

- Стимулиране на формалната и неформална комуникация между участниците в КМ, създаване на условия за обмяна на опит и обсъждане на определени казуси за подобряване на координацията между тях на местно ниво;
- Провеждане на супервизии на участниците в Мултидисциплинарните екипи и по сложните и трудни за разрешаване казуси, обсъждани от професионалистите участващи в екипите;
- Да се засили и активизира участието на общините, личните лекари, съда и прокуратурата в работата на екипите;
- Да се осигурят необходимите ресурси за изпълнение задълженията на Държавната агенция за закрила на детето за провеждане на супервизия на служителите на Регионалните дирекции за социално подпомагане, отделите „Закрила на детето“ и на останалите участници в мултидисциплинарните екипи;
- Да се популяризира на областно и общинско ниво дейността на Мултидисциплинарните екипи по прилагане на Координационния механизъм с цел повишаване на чувствителността в общественото пространство по темата за насилието над деца с оглед неговата превенция и необходимостта от своевременна намеса от страна на граждани и професионалисти в ситуация на регистрирано насилие.